

Γενική Σύσταση Νο. 31¹

Για την πρόληψη των φυλετικών διακρίσεων κατά την απονομή της δικαιοσύνης και τη λειτουργία του ποινικού δικαστικού συστήματος²

Η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων,

Υπενθυμίζοντας τον ορισμό της «φυλετικής διάκρισης» του άρθρου 1 της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση Πάσης Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων³,

Υπενθυμίζοντας τις διατάξεις του άρθρου 5 (α) της Σύμβασης, σύμφωνα με το οποίο τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να εγγυηθούν στον καθένα, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος ή εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, ισότητα ενώπιον του νόμου, ειδικότερα όσον αφορά «στην ίση μεταχείριση ενώπιον των δικαστηρίων και παντός άλλου οργάνου της διοίκησης της δικαιοσύνης»,

Υπενθυμίζοντας ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης απαιτεί από τα συμβαλλόμενα κράτη να διασφαλίζουν σε καθένα που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους «τη δέουσα προστασία και ένδικα μέσα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και παντός αρμοδίου κρατικού οργανισμού, κατά πάσης πράξεως φυλετικής διακρίσεως» καθώς «και το δικαίωμα προσφυγής εις τα δικαστήρια προς απόδοσιν δικαίας και επαρκούς ικανοποίησης και επανορθώσεως, δια πάσαν ζημίαν ην ήθελον υποστή συνεπεία της τοιαύτης διακρίσεως»,

Αναφερόμενη στην παράγραφο 25 της Διακήρυξης που υιοθετήθηκε από την Παγκόσμια Διάσκεψη του Ντουρμπάν κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων, της Ξενοφοβίας και της Σχετικής Μισαλλοδοξίας, με την οποία εκφράζεται ο «αποτροπιασμός για το ρατσισμό, τις φυλετικές διακρίσεις, τη ξενοφοβία και τη σχετική μισαλλοδοξία που αποτελούν συνηθισμένο φαινόμενο σε κάποια κράτη και χαρακτηρίζουν τη λειτουργία του ποινικού συστήματος, την εφαρμογή του νόμου και τις αποφάσεις και τη συμπεριφορά των αστυνομικών αρχών και των οργάνων τήρησης της τάξης, ειδικότερα ευνοώντας την υπερ-εκπροσώπηση κάποιων ομάδων στους υπόδικους και στους κατάδικους»

Αναφερόμενη στις εργασίες για τη διακριτική μεταχείριση στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της Υπο-Επιτροπής για την Προαγωγή και την Προστασία του Ανθρώπου,

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκθέσεις του Ειδικού Απεσταλμένου για τις σύγχρονες μορφές ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων, ξενοφοβίας και σχετικής μισαλλοδοξίας,

Αναφερόμενη στη [Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#) και ειδικότερα στο άρθρο 16 που προβλέπει ότι «πας πρόσφυξ επί του εδάφους των συμβαλλομένων κρατών θα έχη ελευθέρως δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των δικαστικών αρχών»,

Λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές παρατηρήσεις για τη λειτουργία της δικαιοσύνης που αποτυπώνονται στα συμπεράσματα της Επιτροπής για τις εκθέσεις των συμβαλλομένων κρατών και στις Γενικές Συστάσεις Νο. 27 για τη διάκριση των Ρομά, Νο. 29 για τη διάκριση που στηρίζεται στην καταγωγή και Νο. 30 για τη διάκριση σε βάρος των αλλοδαπών,

Πεπεισμένη ότι ακόμα και αν θεωρείται εν γένει η δικαιοσύνη αμερόληπτη και υπεράνω πάσης υποψίας ρατσισμού, οι φυλετικές διακρίσεις και η ξενοφοβία στη διοίκηση και στη λειτουργία της δικαιοσύνης, όταν εκδηλώνονται, αποτελούν ιδιαίτερα σοβαρή προσβολή του κράτους δικαίου, της αρχής της ισότητας ενώπιον του νόμου, της ισότητας ενώπιον των δικαστηρίων και του δικαιώματος προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου πλήττοντας άμεσα όσους ανήκουν σε ομάδες που η δικαιοσύνη έχει αποστολή να προστατεύει,

¹ Υιοθετήθηκε κατά την 67^η Σύνοδο της Επιτροπής (2 – 19 Αυγούστου 2005).

² Απόδοση στην ελληνική και επιμέλεια: Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα.

³ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το [Ν.Δ. 494/1970](#) (ΦΕΚ 77, τ. Α').

Εκτιμώντας ότι κανένα κράτος δεν είναι υπεράνω πάσης υποψίας όσον αφορά στις φυλετικές διακρίσεις που εκδηλώνονται στον τομέα της διοίκησης και της λειτουργίας της ποινικής δικαιοσύνης, ανεξάρτητα από τον τύπο του εφαρμοζόμενου δικαίου και το ισχύον δικονομικό σύστημα, ανακριτικό, συζητητικό ή άλλο,

Εκτιμώντας ότι έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια οι κίνδυνοι των φυλετικών διακρίσεων στη διοίκηση και στη λειτουργία της δικαιοσύνης αφενός λόγω της έντασης του φαινομένου της μετανάστευσης και των πληθυσμιακών μετακινήσεων που προκάλεσαν σε κάποια κοινωνικά στρώματα και σε κάποιους αξιωματούχους που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του νόμου προκαταλήψεις και αισθήματα ξενοφοβίας ή μισαλλοδοξίας και αφετέρου λόγω των πολιτικών ασφάλειας και των μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας που υιοθέτησαν τα τελευταία χρόνια πολλά κράτη και ευνόησαν σε πολλές χώρες, την εμφάνιση ξενοφοβικών στάσεων, και ιδίως αντι-αραβικών ή αντι-μουσουλμανικών ή, από αντίδραση, αντισημιτικών αισθημάτων,

Αποφασισμένη να καταπολεμήσει όλες τις διακρίσεις στον τομέα της διοίκησης και της λειτουργίας της ποινικής δικαιοσύνης θύματα των οποίων μπορεί να είναι στο σύνολο των κρατών του κόσμου πρόσωπα που ανήκουν σε φυλετικές ή εθνικές ομάδες, δηλαδή αλλογενείς – συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών, των προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των ανιθαγενών – Ρομά/τσιγγάνοι, αυτόχθονες λαοί, εκτοπισθέντες πληθυσμοί, πρόσωπα που υπόκεινται διακρίσεις λόγω της καταγωγής τους, καθώς και άλλες ευάλωτες ομάδες που είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες στον αποκλεισμό, στην περιθωριοποίηση και στη μη ένταξη στην κοινωνία, εφιστώντας ιδιαίτερα την προσοχή στην κατάσταση των γυναικών και των παιδιών των προαναφερόμενων ομάδων, που μπορεί να είναι στόχος πολλαπλών διακρίσεων λόγω της φυλής τους και του φύλου τους ή της ηλικίας τους,

Απευθύνει στα συμβαλλόμενα κράτη τις ακόλουθες συστάσεις:

I. Μέτρα γενικής φύσεως

A. Μέτρα για τη βελτίωση της αξιολόγησης της διαπίστωσης και της έκτασης του φαινομένου των φυλετικών διακρίσεων στη διοίκηση και στη λειτουργία της ποινικής δικαιοσύνης: η αναζήτηση των «δεικτών» αυτών των διακρίσεων

1. Στατιστικοί δείκτες

1. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να προσέχουν ιδιαίτερα τους πιθανούς δείκτες φυλετικών διακρίσεων που αναφέρονται στη συνέχεια:

α) Τον αριθμό και το ποσοστό όσων ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου και είναι θύματα επιθέσεων ή άλλων αδικημάτων, ειδικότερα όταν αυτουργοί είναι αστυνομικοί αξιωματούχοι ή άλλα κρατικά όργανα.

β) Την έλλειψη ή τη σπανιότητα των μηνύσεων, των διώξεων και των δικαστικών αποφάσεων για τα διαπραττόμενα στο έδαφός τους αδικήματα φυλετικών διακρίσεων. Πράγματι, σε αντίθεση με τις απόψεις κάποιων κρατών, παρόμοια δεδομένα δεν πρέπει να θεωρούνται κατ' ανάγκη θετικά. Μπορεί εξίσου να αποκαλύπτουν είτε την ανεπάρκεια της ενημέρωσης των θυμάτων για τα δικαιώματά τους, είτε το φόβο της κοινωνικής αποδοκιμασίας ή εκδίκησης, είτε το φόβο που νοιώθουν τα θύματα με περιορισμένους πόρους για το κόστος και την πολυπλοκότητα των δικαστικών διαδικασιών, είτε τη δυσπιστία έναντι των αστυνομικών και δικαστικών αρχών, είτε την ανεπάρκεια της προσοχής ή της ευαισθητοποίησης αυτών των αρχών για τα αδικήματα του ρατσισμού.

γ) Τις ελλειπτικές ή ανεπαρκείς πληροφορίες για τη συμπεριφορά των επιφορτισμένων με την εφαρμογή του νόμου οργάνων έναντι των προσώπων που ανήκουν στις ομάδες που ανα-

φέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου.

δ) Τα αυξημένα αναλογικά ποσοστά εγκληματικότητας που αποδίδεται σε όσους ανήκουν στις προαναφερόμενες ομάδες, ειδικότερα όταν πρόκειται για ήσσονος σημασίας αδικήματα, για αδικήματα περί τα ναρκωτικά και την πορνεία, ως δείκτες αποκλεισμού ή μη ένταξης των αυτουργών στην κοινωνία.

ε) Τον αριθμό και το ποσοστό όσων ανήκουν σε αυτές τις ομάδες σε βάρος των οποίων διατάχθηκε ποινική ή διοικητική κράτηση, συμπεριλαμβανομένης της κράτησης σε ειδικά κέντρα για μετανάστες, σε σωφρονιστικά καταστήματα, σε ψυχιατρικά καταστήματα ή στις ζώνες διερχομένων των αεροδρομίων.

στ) Τις δικαστικές αποφάσεις με τις οποίες επιβάλλονται αυστηρότερες ή ακατάλληλες ποινές σε όσους ανήκουν στις προαναφερόμενες ομάδες.

ζ) Την ανεπαρκή εκπροσώπηση όσων ανήκουν στις προαναφερόμενες ομάδες στο δυναμικό της αστυνομίας, της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών και των ενόρκων, και σε άλλες υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή των νόμων.

2. Για να λάβουν γνώση και να αξιοποιήσουν τους πραγματικούς δείκτες τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να συλλέγουν τακτικά και δημόσια τις σχετικές πληροφορίες από τις αστυνομικές, δικαστικές, σωφρονιστικές, μεταναστευτικές αρχές, με σεβασμό των αρχών της εμπιστευτικότητας, της ανωνυμίας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

3. Κυρίως, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να διαθέτουν ολοκληρωμένες πληροφορίες, στατιστικές ή άλλες, για τις μηνύσεις, τις διώξεις, τις αποφάσεις που αφορούν σε πράξεις ρατσισμού και ξενοφοβίας, καθώς και για τις αποζημιώσεις που καταβλήθηκαν στα θύματα αυτών των αδικημάτων, είτε από τους αυτουργούς είτε από κρατικά κονδύλια, που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους.

2. Νομοθετικοί δείκτες

4. Θα πρέπει να θεωρούνται δείκτες που εν δυνάμει προκαλούν φυλετικές διακρίσεις:

α) Τα κενά της εθνικής νομοθεσίας όσον αφορά στις φυλετικές διακρίσεις. Σχετικά τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να συμμορφωθούν πλήρως με τις απαιτήσεις του άρθρου 4 της Σύμβασης και να ποινικοποιήσουν όλες τις ρατσιστικές πράξεις που αναφέρονται σ' αυτό, ιδίως «πάσαν διάδοσιν ιδεών βασιζομένων επί της φυλετικής ανωτερότητας και μίσους, παρότρυνσιν προς φυλετικήν διάκρισιν ως και πράξεις βίας ή παρότρυνσιν προς διάπραξιν τοιούτων αξιόπων πράξεων και επίσης την χορήγησιν πάσης βοήθειας δια φυλετικής δραστηριότητας, περιλαμβανομένης και της χρηματοδοτήσεως αυτών». Επίσης, τα συμβαλλόμενα κράτη ενθαρρύνονται να θεσπίσουν στην εθνική τους νομοθεσία ότι το φυλετικό κίνητρο αποτελεί γενική επιβαρυντική περίπτωση κατά τη διάπραξη των αδικημάτων.

β) Τα έμμεσα αποτελέσματα των διακρίσεων που επιφέρουν κάποιες εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις, ειδικότερα οι νομοθετικές διατάξεις που ορίζουν για την τρομοκρατία, τη μετανάστευση, την ιθαγένεια, οι ποινές που προβλέπονται για την απαγόρευση εισόδου ή την απομάκρυνση των αλλοδαπών από το εθνικό έδαφος καθώς και οι νομοθετικές διατάξεις που ποινικοποιούν χωρίς θεμιτό σκοπό κάποιες ομάδες ή τη συμμετοχή σε ορισμένες κοινότητες. Τα κράτη υποχρεούνται να επαγρυπνούν για την εξάλειψη των διακριτικών λόγω φυλής αποτελεσμάτων αυτών των νομοθετημάτων και κατά την εφαρμογή τους σε όσους ανήκουν στις ομάδες που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου να σέβονται σε κάθε περίπτωση την αρχή της αναλογικότητας.

B. Στρατηγικές για την πρόληψη των φυλετικών διακρίσεων κατά την απονομή και τη λειτουργία της ποινικής δικαιοσύνης

5. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν εθνικές στρατηγικές με τους εξής στόχους:

α) Την κατάργηση των νόμων των οποίων η εφαρμογή επιφέρει διακριτικά λόγω φυλής αποτελέσματα, ειδικότερα όσων αφορούν έμμεσα κάποιες ομάδες ποινικοποιώντας πράξεις που δεν μπορούν να διαπραχθούν παρά μόνον από τα μέλη τους ή όσων εφαρμόζονται μόνον στους αλλοδαπούς χωρίς θεμιτό σκοπό ή χωρίς την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

β) Την ανάπτυξη, με την κατάλληλη διδασκαλία, της κατάρτισης στα δικαιώματα του ανθρώπου, στην ανοχή, στη δια-φυλετική ή δια-εθνοτική κατανόηση καθώς και την ευαισθητοποίηση στις δια-πολιτισμικές σχέσεις για τους επιφορτισμένους με την εφαρμογή των νόμων αξιωματούχους: προσωπικό της αστυνομίας, της χωροφυλακής, της δικαιοσύνης, των σωφρονιστικών καταστημάτων, των ψυχιατρικών ιδρυμάτων, των κοινωνικών, ιατρικών και άλλων υπηρεσιών.

γ) Την προαγωγή του διαλόγου και της διαβούλευσης μεταξύ των αστυνομικών και δικαστικών αρχών και των εκπροσώπων διαφόρων ομάδων που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου, προκειμένου για την καταπολέμηση των προκαταλήψεων και για τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης.

δ) Την ενθάρρυνση της κατάλληλης εκπροσώπησης όσων ανήκουν σε φυλετικές και εθνοτικές ομάδες στους κόλπους της αστυνομίας και της δικαιοσύνης.

ε) Την επαγρύπνηση για το σεβασμό και την αναγνώριση των παραδοσιακών δικαστικών συστημάτων των αυτοχθόνων λαών, κατά τα οριζόμενα στο διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

στ) Την αναγκαία προσαρμογή του σωφρονιστικού συστήματος για τους κρατούμενους που ανήκουν στις ομάδες που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι πολιτισμικές και θρησκευτικές τους συνήθειες.

ζ) Την εφαρμογή, στις περιπτώσεις μαζικών πληθυσμιακών μετακινήσεων, των αναγκαιών για την απονομή της δικαιοσύνης προσωρινών μέσων και μηχανισμών ώστε να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των μετακινούμενων, ειδικότερα ιδρύοντας σε αποκεντρωμένη βάση δικαστήρια ή συνθέσεις δικαστηρίων στους τόπους όπου παραμένουν οι μετακινούμενοι ή μεταβατικά δικαιοδοτικά όργανα.

η) Την εφαρμογή, στις μετα-πολεμικές περιόδους, σχεδίων ανασυγκρότησης του δικαστικού συστήματος και αποκατάστασης του κράτους δικαίου σε όλην την επικράτεια της ενδιαφερόμενης χώρας, προσφεύγοντας στην τεχνική υποστήριξη των αρμόδιων υπηρεσιών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

θ) Την υιοθέτηση στρατηγικών ή εθνικών σχεδίων δράσης ώστε να εξαιρεθούν οι φυλετικές διακρίσεις με τρόπο δομημένο. Μακροπρόθεσμα αυτές οι στρατηγικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν σαφείς στόχους, συγκεκριμένες δράσεις και δείκτες που επιτρέπουν τον έλεγχο της πρόοδου που επιτυγχάνεται. Θα πρέπει να περιλαμβάνουν κατευθυντήριες αρχές για την πρόληψη, την καταγραφή, τις έρευνες που διεξάγονται και τις διώξεις που ασκούνται για περιστατικά ρατσισμού ή ξενοφοβίας, για την αξιολόγηση του επιπέδου της ικανοποίησης όλων των κοινοτήτων όσον αφορά στις σχέσεις τους με την αστυνομία και τη δικαιοσύνη και για την πρόσληψη και την προαγωγή στο δικαστικό σύστημα όσων ανήκουν σε διάφορες φυλετικές ή εθνοτικές ομάδες.

ι) Την ίδρυση εθνικής ανεξάρτητης αρχής με αρμοδιότητα να παρακολουθεί, να ελέγχει και να αξιολογεί την πρόοδο του εθνικού σχεδίου δράσης και των οδηγιών για την καταπολέμηση των φυλετικών διακρίσεων, να εντοπίζει τα φαινόμενα φυλετικών διακρίσεων που δεν έχουν διερευνηθεί και να συστήνει και να προτείνει βελτιωτικά μέτρα.

II. Μέτρα για την πρόληψη των φυλετικών διακρίσεων υπέρ των θυμάτων του ρατσισμού

A. Πρόσβαση στο νόμο και στη δικαιοσύνη

6. Σύμφωνα με το άρθρο 6 της Σύμβασης για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίσουν, χωρίς καμιά διάκριση, σε καθέναν που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους τη δέουσα προστασία και τα ένδικα μέσα κατά πάσης πράξεως φυλετικής διακρίσεως ανεξάρτητα από την ιδιότητα των αυτουργών των πράξεων αυτών, ενεργούντων ατομικά ή με την ιδιότητά τους ως κρατικών οργάνων, καθώς και το δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια προς απόδοση δίκαιης και επαρκούς ικανοποίησης και επανόρθωσης για κάθε ζημία που έχει υποστεί λόγω αυτής της διάκρισης.

7. Για να διευκολυνθεί η πρόσβαση των θυμάτων του ρατσισμού στη δικαιοσύνη τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να παρέχουν τις αναγκαίες νομικές πληροφορίες σε όσους ανήκουν στις πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες οι οποίοι συχνά αγνοούν τα δικαιώματά τους.

8. Σχετικά, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προάγουν στις περιοχές όπου ζουν οι ενδιαφερόμενοι θεσμούς όπως είναι η παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας και συμβουλευτικής, τα κέντρα νομικής πληροφόρησης, συμβιβασμού και διαμεσολάβησης.

9. Επιπλέον, τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να αναπτύξουν σε αυτόν τον τομέα σχέσεις συνεργασίας με δικηγορικούς συλλόγους, πανεπιστημιακά ιδρύματα, κέντρα νομικής πληροφόρησης και μη κυβερνητικές οργανώσεις ειδικευμένες στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των περιθωριοποιημένων ομάδων και στην πρόληψη των διακρίσεων.

B. Αναφορά των περιστατικών στις αρμόδιες να δέχονται καταγγελίες αρχές

10. Προκειμένου για την προσήκουσα συλλογή των καταγγελιών όσων ανήκουν στις ομάδες που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου, τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να υιοθετήσουν τα αναγκαία μέτρα που διασφαλίζουν την επαρκή παρουσία και διαθεσιμότητα των αστυνομικών υπηρεσιών στις γειτονιές, στις περιοχές, στα συμπλέγματα κατοικιών και στους καταυλισμούς διαβίωσής τους.

11. Στις αρμόδιες υπηρεσίες θα πρέπει να δοθούν οδηγίες για την ικανοποιητική υποδοχή των θυμάτων του ρατσισμού στα αστυνομικά τμήματα, ώστε να καταγράφονται άμεσα οι καταγγελίες, να διερευνώνται χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και αποτελεσματικά, με τρόπο ανεξάρτητο και αμερόληπτο και να εντάσσονται στις βάσεις δεδομένων οι φάκελοι για τα περιστατικά ρατσισμού ή ξενοφοβίας.

12. Κάθε άρνηση αστυνομικού αξιωματούχου να δεχθεί καταγγελία που αφορά πράξη ρατσισμού πρέπει να επισύρει πειθαρχικές ή ποινικές κυρώσεις, οι οποίες πρέπει να είναι αυστηρότερες όταν συντρέχει περίπτωση διαφθοράς.

13. Αντίστροφα, κάθε αστυνομικός ή κρατικός υπάλληλος θα πρέπει να έχει το δικαίωμα και το καθήκον να αρνείται να υπακούσει εντολές ή οδηγίες που συνεπάγονται την παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικότερα όσες υποκινούνται από φυλετικές διακρίσεις. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να εγγυηθούν την ελευθερία κάθε αξιωματούχου να επικαλείται αυτό το δικαίωμα χωρίς φόβο τιμωρίας.

14. Στις περιπτώσεις καταγγελιών βασανιστηρίων, κακομεταχείρισης ή εκτελέσεων οι σχετικές έρευνες πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με τις Αρχές για την Αποτελεσματική Πρόληψη των Εξωδικαστικών, Αυθαίρετων και Συνοπτικών Εκτελέσεων και τα Μέσα Αποτελεσματικής Διερεύνησης αυτών των Εκτελέσεων⁴, καθώς και σύμφωνα με τις [Αρχές για τα Μέσα Αποτελεσματικής Διερεύνησης των Βασανιστηρίων και άλλων τιμωριών ή μεταχείρισης, σκληρής, απάνθρωπης](#) ή εξευ-

⁴ Σύσταση του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου που περιλαμβάνεται στην από 24.5.1989 υπ' αριθμ. 1989/65 απόφασή του.

τελιστικής ώστε να αποδεικνύονται τα πραγματικά περιστατικά⁵.

Γ. Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

15. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να υπενθυμίσουν τις εισαγγελικές αρχές και στους απασχολούμενους στις υπηρεσίες δίωξης ότι εξυπηρετεί το γενικότερο συμφέρον η δίωξη των ρατσιστικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων αδικημάτων ήσσονος σημασίας, που διαπράττονται με κίνητρο ρατσιστικό, γιατί κάθε αδίκημα που διαπράττεται με κίνητρο ρατσιστικό πλήττει την κοινωνική συνοχή και το σύνολο της κοινωνίας.

16. Με στόχο το σεβασμό των δικαιωμάτων των θυμάτων, τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν επίσης να ενθαρρύνουν την προηγούμενη της παρέμβασης της δικαιοσύνης προσφυγή σε εξωδικαστικούς μηχανισμούς επίλυσης διαφορών των οποίων η λειτουργία διέπεται από σύμφωνες με τα δικαιώματα του ανθρώπου εθιμικές μεθόδους διαμεσολάβησης ή συμβιβασμού, που μπορεί να αποτελούν χρήσιμες και λιγότερο στιγματισμένες επιλογές για τα θύματα των ρατσιστικών πράξεων.

17. Προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση των θυμάτων του ρατσισμού στη δικαιοσύνη τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα υιοθέτησης των ακόλουθων μέτρων:

α) της χορήγησης διαδικαστικού καθεστώτος στα θύματα και στις οργανώσεις υπεράσπισης των θυμάτων του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, όπως είναι η ικανότητα να παρίστανται ως πολιτική αγωγή ή άλλες παρόμοιες ρυθμίσεις που τους επιτρέπουν να επικαλεστούν τα δικαιώματά τους ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου χωρίς οικονομική επιβάρυνση,

β) της χορήγησης στα θύματα ρατσισμού αποτελεσματικής δικαιοδοτικής και νομικής αρωγής, συμπεριλαμβανομένων της δωρεάν νομικής συνδρομής και της δωρεάν παροχής υπηρεσιών διερμηνείας,

γ) της οργάνωσης της ενημέρωσης των θυμάτων για τη δικαστική διαδικασία που εφαρμόζεται,

δ) της προστασίας του θύματος ή των συγγενών του από κάθε μορφή εκβιασμού ή εκδίκησης,

ε) της δυνατότητας να τεθούν σε διαθεσιμότητα, διαρκούς της έρευνας, τα κρατικά όργανα σε βάρος των οποίων εκκρεμούν καταγγελίες.

18. Στις χώρες που έχουν υιοθετήσει συστήματα βοήθειας και αποζημίωσης των θυμάτων τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να επαγρυπνούν ώστε τα σχετικά σχήματα να είναι προσβάσιμα σε όλα τα θύματα χωρίς διάκριση και ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους ή το καθεστώς της διαμονής τους.

Δ. Απονομή της δικαιοσύνης

19. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε η δικαιοσύνη:

α) Να αναγνωρίζει το κατάλληλο καθεστώς στο θύμα καθώς και στους συγγενείς του και στους μάρτυρες διαρκούς της διαδικασίας, επιτρέποντας στο μηνυτή να παρίσταται ενώπιον των δικαστών στο πλαίσιο της ανάκρισης και στο ακροατήριο, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες, να αντιμετωπίζει τους μάρτυρες που καταθέτουν εις βάρος του, να αμφισβητεί τα αποδεικτικά στοιχεία, να ενημερώνεται για την πορεία της διαδικασίας.

β) Να αντιμετωπίζει χωρίς διακρίσεις και προκαταλήψεις και με σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους τα θύματα των φυλετικών διακρίσεων, διασφαλίζοντας ειδικότερα ότι οι παραστάσεις, οι ανακρίσεις ή οι κατ' αντιπαράσταση καταθέσεις διεξάγονται με την αναγκαία ευαισθησία στο

---

⁵ Υιοθετήθηκαν από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 4.12.2000 (Παράρτημα στην υπ' αριθμ. 55/89 απόφαση).

θέμα του ρατσισμού.

γ) Να εγγυάται στο θύμα την έκδοση απόφασης σε εύλογο χρόνο.

δ) Να εγγυάται στο θύμα αποζημίωση δίκαιη και ικανοποιητική για κάθε ζημιά, υλική και ηθική, που υπέστη λόγω της φυλετικής διάκρισης.

III. Μέτρα για την πρόληψη των φυλετικών διακρίσεων των διωκομένων

A. Προκαταρκτική εξέταση, ανάκριση και σύλληψη

20. Τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να υιοθετήσουν τα αναγκαία μέτρα για να αποκλείσουν τις προκαταρκτικές εξετάσεις, τις συλλήψεις και τις σωματικές έρευνες που διενεργούνται de facto αποκλειστικά λόγω του παρουσιαστικού του ενδιαφερόμενου, του χρώματός του, της φυσιολογίας του, τη συμμετοχή του σε φυλετική ή εθνοτική ομάδα ή του «τύπου» του που τον καθιστά ιδιαίτερα ύποπτο.

21. Τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να αποτρέπουν και να τιμωρούν με ιδιαίτερη αυστηρότητα τη βία, τα βασανιστήρια, την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και κάθε παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που διαπράττονται από τα κρατικά όργανα, και ειδικότερα από αστυνομικούς και στρατιωτικούς αξιωματούχους, από εργαζόμενους στα τελωνεία, στα αεροδρόμια, στα σωφρονιστικά καταστήματα, στις κοινωνικές, ιατρικές και ψυχιατρικές υπηρεσίες, σε βάρος όσων ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου.

22. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε να τηρείται η γενική αρχή της αναλογικότητας και της αυστηρής αναγκαιότητας κατά την προσφυγή στη βία σε βάρος όσων ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου, κατά τα οριζόμενα στις [Βασικές Αρχές για την Προσφυγή στη Βία και τη Χρήση των Όπλων από τους Αρμόδιους για την Εφαρμογή των Νόμων](#)⁶.

23. Επιπλέον, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να εγγυηθούν σε καθένα συλλαμβανόμενο, ανεξάρτητα από τη φυλετική, εθνική ή εθνοτική του καταγωγή, την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων υπεράσπισης που προστατεύουν τα ισχύοντα διεθνή κείμενα για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου (ειδικότερα η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων) και ειδικότερα το δικαίωμα καθενός να μην συλλαμβάνεται ή κρατείται αυθαίρετα, να ενημερώνεται για τους λόγους της σύλληψής του, να έχει πρόσβαση σε διερμηνέα, σε δικηγόρο, να παραπέμπεται το συντομότερο ενώπιον δικαστή ή αρχής που είναι αρμόδια να ασκεί δικαστικά καθήκοντα, να απολαμβάνει των προξενικών δικαιωμάτων που ορίζει το άρθρο 36 της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις⁷, και εφόσον είναι πρόσφυγας να επικοινωνεί με το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες.

24. Τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε να απολαμβάνουν επαρκώς αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης οι στερούμενοι την προσωπική τους ελευθερία σε κέντρα κράτησης ή στις ζώνες διερχομένων των αεροδρομίων.

25. Τέλος, κατά τη σύλληψη και την κράτηση όσων ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους την ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των γυναικών και των παιδιών.

---

⁶ Υιοθετήθηκαν από την Όγδοη Διάσκεψη του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη της Εγκληματικότητας και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών που πραγματοποιήθηκε στην Αβάνα (Κούβα) από την 27^η Αυγούστου έως την 9^η Σεπτεμβρίου 1990.

⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το Ν. 90/1975 (ΦΕΚ 150, τ. Α').

B. Προσωρινή κράτηση

26. Δεδομένου ότι από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι είναι εξαιρετικά υψηλός ο αριθμός των προσωρινά κρατούμενων που είναι αλλοδαποί ή ανήκουν στις ομάδες που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να εγγυώνται:

α) Ότι η απλή συμμετοχή σε φυλετική ή εθνική ομάδα ή η συμμετοχή σε μια από τις προαναφερόμενες στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου ομάδες, δεν συνιστά επαρκή αιτιολογική βάση, *de jure* ή *de facto*, για να διαταχθεί προσωρινή κράτηση πριν την παραπομπή σε δίκη. Μόνον αντικειμενικοί λόγοι που προβλέπει η νομοθεσία μπορούν να αιτιολογήσουν την προσωρινή κράτηση, όπως όταν ο κατηγορούμενος είναι ύποπτος φυγής, ή υπάρχει κίνδυνος να καταστρέψει τα αποδεικτικά στοιχεία ή να επηρεάσει τους μάρτυρες, ή όταν συνιστά κίνδυνο σοβαρό για τη δημόσια τάξη.

β) Ότι η προϋπόθεση της εγγυοδοσίας για την απόλυση του προσωρινά κρατούμενου πριν τη δίκη εφαρμόζεται με τρόπο που συνεκτιμά την ιδιαίτερη κατάσταση όσων ανήκουν στις προαναφερόμενες ομάδες που συχνά αντιμετωπίζουν κρίσιμα οικονομικά προβλήματα, ώστε να αποφευχθεί η διακριτική εφαρμογή αυτής της προϋπόθεσης.

γ) Ότι αξιολογούνται οι απαιτούμενες για την απόλυση των υποδίκων εγγυήσεις εκκρεμώσεως της διεξαγωγής της δίκης (σταθερή διαμονή, διεύθυνση εργασίας, σταθεροί οικογενειακοί δεσμοί) ενόψει της ανασφαλούς κατάστασης που μπορεί να βιώνουν τα μέλη αυτών των ομάδων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για γυναίκες και παιδιά.

δ) Ότι οι προσωρινά κρατούμενοι που ανήκουν στις προαναφερόμενες ομάδες εκκρεμώσεως της διεξαγωγής της δίκης απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζει στους στερούμενους την προσωπική τους ελευθερία το ισχύον διεθνές δίκαιο, ιδιαίτερα τα δικαιώματα που είναι ειδικά προσαρμοσμένα στην κατάστασή τους: το δικαίωμα σεβασμού των θρησκευτικών, πολιτισμικών και διατροφικών τους παραδόσεων, το δικαίωμα να επικοινωνούν με τις οικογένειές τους, το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνείας και, ανάλογα με την περίπτωση, το δικαίωμα να επικοινωνούν με τις προξενικές αρχές της χώρας τους.

Δ. Δίκη και απόφαση του δικαστηρίου

27. Ανάλογα με την περίπτωση, τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να προάγουν την προηγούμενη της διεξαγωγής της δίκης προσφυγή σε μη δικαστικές ή εξω-δικαστικές διαδικασίες αντιμετώπισης του εγκλήματος, λαμβάνοντας υπόψη το πολιτισμικό ή εθιμικό υπόβαθρο του αυτουργού του αδικήματος, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για πρόσωπα που ανήκουν στους αυτόχθονες λαούς.

28. Γενικά, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν σε όσους ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου, όπως σε όλους όσους υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, την απόλαυση του συνόλου των εγγυήσεων της δίκαιης δίκης και της ισότητας ενώπιον του νόμου, όπως προστατεύονται από τα ισχύοντα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ειδικότερα:

1. Το δικαίωμα στο τεκμήριο της αθωότητας

29. Η εγγύηση αυτού του δικαιώματος περιλαμβάνει την απαγόρευση των αστυνομικών, των δικαστικών και άλλων δημόσιων αρχών να εκφράζουν δημοσίως την άποψή τους για την ενοχή των κατηγορουμένων πριν την έκδοση απόφασης και, κατ' ανάγκη, την υποχρέωση να απορρίπτονται εκ των προτέρων τις υποψίες για τα μέλη μιας συγκεκριμένης φυλετικής ή εθνοτικής ομάδας. Αυτές οι αρχές έχουν επίσης την υποχρέωση να επαγρυπνούν ώστε τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να μην δημοσιοποιούν πληροφορίες που μπορεί να στιγματίσουν κάποιες κατηγορίες

του πληθυσμού και ειδικότερα όσους ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου.

2. Το δικαίωμα στη συνδρομή συνηγόρου και στην πρόσβαση σε διερμηνέα

30. Η αποτελεσματική προστασία αυτών των δικαιωμάτων επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη να υιοθετήσουν σύστημα δωρεάν διορισμού δικηγόρων και διερμηνέων, καθώς και υπηρεσίες συνδρομής, νομικής συμβουλευτικής και βοήθειας ώστε να επωφελούνται όσοι ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου.

3. Το δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο

31. Τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να επαγρυπνούν με αυστηρότητα ώστε να λειτουργούν οι δικαστές, οι ένορκοι και το προσωπικό που απασχολείται στις υπηρεσίες δικαιοσύνης απαλλαγμένοι από κάθε φυλετική ή ξενοφοβική προκατάληψη.

32. Θα πρέπει να αποφεύγεται κάθε άμεση επιρροή των ομάδων πίεσης, των ιδεολογιών, των θρησκειών, των εκκλησιών στη λειτουργία της δικαιοσύνης και στις δικαστικές αποφάσεις, που μπορεί να έχουν συνέπειες διάκρισης για κάποιες ομάδες.

33. Σχετικά, τα κράτη μπορούν να λάβουν υπόψη τις «[Αρχές της Bangalore για τη Δικαστική Δεοντολογία](#)» που υιοθετήθηκαν το 2002 (E/CN.4/2003/65), που συστήνουν

- να συνειδητοποιούν οι δικαστές την κοινωνική πολυπολιτισμικότητα και τις διαφορές που οφείλονται στην καταγωγή, ειδικότερα τις φυλετικές διαφορές,

- να μην εκδηλώνουν μεροληπτική στάση, με το λόγο τους ή τη συμπεριφορά τους, για τα πρόσωπα ή τις ομάδες βάσει της φυλετικής ή άλλης καταγωγής τους,

- να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους με την προσήκουσα προσοχή για όλους, όπως για τα μέρη της δίκης, τους μάρτυρες, τους δικηγόρους, το προσωπικό των δικαστηρίων και τους συναδέλφους τους, χωρίς αδικαιολόγητες διαφοροποιήσεις και,

- να αντιτίθενται στην έκφραση κάθε προκατάληψης από τους υφισταμένους τους και τους δικηγόρους ή στην υιοθέτηση διακριτικής συμπεριφοράς προς κάθε πρόσωπο ή ομάδα προσώπων βάσει του χρώματος, της φυλετικής, εθνικής, θρησκευτικής ή σεξουαλικής καταγωγής ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο.

Δ. Εγγύηση δίκαιης ποινής

34. Σχετικά, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να επαγρυπνούν ώστε να μην απαγγέλλονται αυστηρότερες ποινές αποκλειστικά λόγω της συμμετοχής του κατηγορούμενου σε συγκεκριμένη φυλετική ή εθνοτική ομάδα.

35. Σχετικά, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να αποδίδεται αφενός στο σύστημα των ελάχιστων ποινών και της υποχρεωτικής κράτησης που διατάσσεται υποχρεωτικά για κάποια αδικήματα και αφετέρου στην εσχάτη των ποινών στις χώρες που δεν την έχουν καταργήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες η ποινή αυτή απαγγέλλεται και εκτελείται συχνότερα σε βάρος όσων ανήκουν σε συγκεκριμένες φυλετικές ή εθνοτικές ομάδες.

36. Για τους αυτόχθονες λαούς τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προάγουν την εφαρμογή εναλλακτικών της φυλάκισης ποινών και άλλων κυρώσεων που είναι καλλίτερα προσαρμοσμένες στο νομικό τους σύστημα, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τη Σύμβαση Νο. 196 του Παγκόσμιου Οργανισμού Εργασίας για τους Αυτόχθονες Λαούς.

37. Περαιτέρω, οι ποινές που απαγγέλλονται αποκλειστικά σε βάρος των αλλοδαπών συμπληρωματικά των ποινών που προβλέπει το κοινό δίκαιο, όπως είναι η ποινή της απέλασης, της απομάκρυνσης ή της απαγόρευσης εισόδου στη χώρα, πρέπει να επιβάλλονται κατ' εξαίρεση, δυνάμει της αρχής της αναλογικότητας, για σοβαρούς λόγους δημόσιας τάξης που προβλέπει ο

νόμος και λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη σεβασμού της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής των ενδιαφερομένων και της διεθνούς προστασίας που δικαιούνται.

Ε. Εκτέλεση των ποινών

38. Κατά την έκτιση της ποινής της φυλάκισης όσων ανήκουν στις ομάδες που προαναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν:

α) να διασφαλίζουν την απόλαυση όλων των δικαιωμάτων που αναγνωρίζουν στους κρατούμενους οι ισχύοντες διεθνείς κανόνες, ειδικότερα τα δικαιώματα που είναι κατάλληλα προσαρμοσμένα στην κατάστασή τους: το δικαίωμα σεβασμού των θρησκευτικών και πολιτισμικών παραδόσεων τους, το δικαίωμα σεβασμού των διατροφικών τους συνηθειών, το δικαίωμα να επικοινωνούν με την οικογένειά τους, το δικαίωμα να απολαμβάνουν τη συνδρομή διερμηνέα, το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση στα στοιχειώδη επιδόματα της κοινωνικής πρόνοιας και, ανάλογα με την περίπτωση, το δικαίωμα να επικοινωνούν με τις προξενικές αρχές της χώρας τους. Περαιτέρω, οι ιατρικές, ψυχολογικές ή κοινωνικές υπηρεσίες που παρέχονται στους κρατούμενους πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το πολιτισμικό τους υπόβαθρο,

β) να εγγυώνται σε κάθε κρατούμενο του οποίου τα δικαιώματα παραβιάστηκαν το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής,

γ) να συμμορφώνονται σε αυτό το πλαίσιο με τους σχετικούς κανόνες του Ο.Η.Ε., ειδικότερα με τους «Ελάχιστους Κανόνες Μεταχείρισης των Κρατουμένων»⁸, τις «Θεμελιώδεις Αρχές για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων»⁹, τις «Αρχές για την Προστασία των Δικαιωμάτων όσων στερούνται την προσωπική τους ελευθερία με Κράτηση ή Φυλάκιση»¹⁰,

δ) να επιτρέπουν, ανάλογα με την περίπτωση, στους φυλακισμένους να επωφελούνται των διατάξεων της εσωτερικής νομοθεσίας και των διεθνών ή διμερών συμβάσεων για την μεταφορά των αλλοδαπών κρατουμένων, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα έκτισης της ποινής φυλάκισης στη χώρα καταγωγής τους.

39. Περαιτέρω, στις ανεξάρτητες αρχές των συμβαλλομένων κρατών που είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο των σωφρονιστικών καταστημάτων θα πρέπει να συμμετέχουν πρόσωπα με τεχνογνωσία σε θέματα φυλετικών διακρίσεων και καλή γνώση των προβλημάτων των φυλετικών ή εθνοτικών ή άλλων ευάλωτων ομάδων που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου. Ανάλογα με την περίπτωση αυτές οι ελεγκτικές αρχές θα πρέπει να διαθέτουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς επίσκεψης και καταγγελιών.

40. Όταν διατάσσουν σε βάρος των αλλοδαπών την ποινή της απομάκρυνσης, της απέλασης ή της απαγόρευσης εισόδου αλλοδαπού τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να σέβονται στο ακέραιο τις υποχρεώσεις μη επαναπροώθησης που απορρέουν από τους διεθνείς κανόνες για τους πρόσφυγες και για τα δικαιώματα του ανθρώπου και να εξασφαλίζουν την εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης των προσφύγων σε χώρα ή σε έδαφος όπου κινδυνεύουν από σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

41. Τέλος, στις περιπτώσεις των γυναικών και των παιδιών που ανήκουν στις ομάδες που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο του Προοιμίου τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να επαγρυπνούν ιδιαίτερα ώστε να διασφαλίζουν ότι πράγματι επωφελούνται του ειδικού καθεστώτος εκτέλεσης των ποινών που δικαιούνται, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μητέρες οικογενειών και οι γυναίκες ορισμένων κοινοτήτων, ειδικότερα

⁸ Υιοθετήθηκαν από την Πρώτη Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ για την Πρόληψη της Εγκληματικότητας και τη Μεταχείριση των Κρατουμένων, που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη το 1955 και εγκρίθηκαν από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο με τις από 31.7.1957 υπ' αριθμ. 663 (XXIV) και από 13.5.1957 υπ' αριθμ. 2076 (LXII) αποφάσεις του.

⁹ Υιοθετήθηκαν με την από 14.12.1990 υπ' αριθμ. 45/111 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.

¹⁰ Υιοθετήθηκαν με την από 9.12.1988 υπ' αριθμ. 43/173 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.

των κοινοτήτων των αυτόχθονων λαών.